

ปัจจัยที่มีผลต่อสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้อยตาม
วัฒนธรรมพื้นบ้านของเกษตรกร แขวงเชียงขวาง
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Factors Affecting the Continuation of the Production of Kai
Noi Sticky Rice according to the Folk Culture of Farmers in
Xiangkhouang Province, Lao People's Democratic Republic

พรแก้ว อานัคคี*¹, พุฒิสรรค์ เครือคำ², สายสกุล ฟองมูล³, กังสดาล กนกหงส์⁴
Phonekeo Anousack¹, Phutthisun Kruekum², Saisakul Fongmul³,
Kangsadan Kanokhong⁴

คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Faculty of Agricultural Production, Maejo University

First/Corresponding Author, E-mail: phonekeo82@hotmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านของเกษตรกร และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านของเกษตรกร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้อยแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 313 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์สหุทธถอย

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.60; S.D.=0.31) และปัจจัยที่มีผลต่อการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 8 ปัจจัย ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด จำนวนรายได้รวมของครัวเรือน จำนวนพื้นที่ดินถือครอง ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้อย จำนวนครั้งในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร การเข้าร่วมพิธีกรรมทางประเพณี และทัศนคติที่มีต่อการสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่ง

ทั้งหมดมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การพบแนวปฏิบัติในด้านประเพณีและความเชื่อ ด้านการเตรียมพื้นที่ ด้านการเพาะปลูก ด้านการดูแลรักษา ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และด้านการใช้ประโยชน์จากข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย

คำสำคัญ: การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น; ข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย; ข้าวพื้นบ้าน

Abstract

The purposes of this research are to study the level of continuation of rice production of Kai Noi Sticky Rice according to the folk culture of farmers and to study the factors affecting the continuation of the production of Kai Noi Sticky Rice according to the folk culture of farmers. It is a quantitative research. Data are collected by using a questionnaire from the sample group of 313 Kai Noi Sticky Rice farmers in Xiangkhouang Province Lao People's Democratic Republic (Lao PDR). Data analysis is performed by descriptive statistics and multiple regression analysis.

The results show that the farmers have the continuation of the production of Kai Noi Sticky Rice production according to the folk culture in all aspects at a high level ($\bar{X}=3.60$; $S.D.=0.31$) and the factors affecting the continuation of the production of Kai Noi Sticky Rice according to the folk culture are statistically significant at the 0.05 level, totaling 8 factors in the following: age, the highest level of education, total household income, amount of land held, experience in growing Kai Noi Sticky Rice, the number of times in receiving agricultural information, participating in traditional rituals, and the attitude towards the continuation of the cultivation of Kai Noi Sticky Rice according to folk culture, all of which are positively correlated. The body of knowledge from the research is that gaining of practical way in the following aspects: culture and belief, area reparation, cultivation, practice and care, harvest and post-harvest management, and utilization of the Kai Noi Sticky Rice.

Keywords: Local Wisdom Inheritance; Kai Noi Sticky Rice;
Traditional Rice

บทนำ

การปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามหลักการวัฒนธรรมข้าวพื้นบ้านของเกษตรกรแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ก่อนการเพาะปลูกต้องมีการทำบุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก และกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน โดยร่วมกันกินเหล้าไหทำด้วยแปลงข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย นอกจากนี้ ยังมีงานสืบสานวัฒนธรรมงานประเพณีบุญผะเหวด การปลูกต้นไม้ม้วนปลอยปลา เป็นต้น เนื่องจากประเพณีหรือกิจกรรมบางกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรมีการจัดขึ้นทุกปี อันเป็นการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เช่น การไปวัดเพื่อตักบาตรข้าวใหม่หลังฤดูการเกี่ยวข้าว งานสืบสานวัฒนธรรมงานประเพณีบุญกองข้าวไก่อ้น้อย งานวันเกษตร การพัฒนาลำเหมือง

ข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) รายได้จากข้าวคิดเป็นร้อยละ 17.23 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ซึ่งปัจจุบัน สปป. ลาว มีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 5,455,600 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 80 ของพื้นที่ปลูกพืชทั้งหมดในประเทศ สามารถผลิตข้าวได้ประมาณ 4.12 ล้านตันต่อปี ข้าวเปลือกโดยเฉลี่ยประมาณ 768 กิโลกรัมต่อไร่ อีกทั้งข้าวยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญสามารถสร้างรายได้นำเงินเข้าประเทศปีละหลายล้านบาท และยังเป็นพืชที่สร้างความมั่นคงทางด้านอาหารในประเทศอีกด้วย (Lao Statistics Bureau, 2015)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2559-2563) ของ สปป. ลาว ได้กำหนดเป้าหมายในการผลิตข้าวโดยให้เกษตรกรเน้นการทำการเกษตรที่ทันสมัยและมีคุณภาพสูง ปรับปรุงระบบการผลิตสินค้าของเกษตรกรในรูปแบบฟาร์มสร้างกลุ่มการผลิตที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและครอบครัวต้นแบบทางการเกษตร โดยภาครัฐให้การช่วยเหลือด้วยการสร้างระบบชลประทาน จัดหาเครื่องมือทางการเกษตรที่ทันสมัย สนับสนุนปัจจัยการผลิต ปุ๋ย พันธุ์ข้าวชนิดใหม่ที่ให้ผลผลิตสูง รวมถึงการหาวิธีการเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสามารถสนองผลผลิตให้แก่ภาคอุตสาหกรรมแปรรูปและการบริการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ทั้งนี้ ยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าเกษตรได้อีกด้วย (Ministry of Planning and Investment, 2016)

ทั้งนี้ พันธุ์ข้าวที่มีความโดดเด่นของ สปป. ลาว คือ ข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่แพร่หลายในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศ มีกลิ่นหอมคล้ายข้าวหอมมะลิของไทยและเป็นที่นิยมบริโภคและแปรรูป จึงทำให้รัฐบาลผลักดันการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยให้เป็นสินค้าเกษตรสำคัญของประเทศ โดยยกระดับให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวที่ได้มาตรฐานปลอดภัย เช่น มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ฯลฯ ภายใต้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอสำหรับการบริโภคภายในประเทศ รวมถึงการแปรรูปและการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ (Ministry of Agriculture and Forestry, 2017) อย่างไรก็ตาม การมุ่งผลิตในเชิงพาณิชย์ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อาจทำให้ปริมาณของผลผลิตมีจำนวนสูงขึ้นและเพียงพอต่อการจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ แต่ในทางกลับกันอาจทำให้วิธีการผลิตแบบพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมการผลิตแบบดั้งเดิมสูญหายไป

ดังนั้น จึงผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านของเกษตรกร แขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อให้การผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยของ สปป. ลาว มีความยั่งยืนทั้งในมิติเศรษฐกิจที่สามารถยกระดับไปสู่การเป็นสินค้าสำคัญของประเทศและสินค้าส่งออกภายใต้การอนุรักษ์วัฒนธรรมการผลิตแบบพื้นบ้านเพื่อนำไปสู่การสร้างคุณค่า ตลอดจนสามารถสร้างคุณภาพให้แก่ข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยในมิติที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมภายใต้มาตรฐานเกษตรปลอดภัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านของเกษตรกร

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้มี 4 เมือง เนื่องจากเมืองเหล่านี้เป็นพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย โดยคัดเลือกจากทั้งหมด 7 เมือง ประกอบด้วยเมืองแบก เมืองคำ เมืองคูน เมืองผาไซ เมืองหนองแอต เมืองภูกุด และเมืองหมอก ซึ่งผลการคัดเลือกพื้นที่วิจัยสุ่มแบบง่ายด้วยการ

จับฉลากได้พื้นที่ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย 4 เมือง ได้แก่ เมืองภูคุด เมืองแปก เมืองคูน เมืองผาไซ และได้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีคำนวณจากสูตรที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 เพื่อหาขนาดของกลุ่มประชากร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่แขวงเชียงขวาง สปป. ลาว กำหนดตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจำนวน 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มหมู่บ้านจาก 4 เมืองที่มีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยจำนวนมากที่สุด โดยกำหนดให้มีการสุ่มหมู่บ้านจำนวน 5 หมู่บ้านจากแต่ละเมืองโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลาก รวมได้หมู่บ้านตัวอย่างทั้งหมด 20 หมู่บ้าน และมีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยรวม 1,145 คน จากนั้น จึงทำการคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้วิธีคำนวณขนาดตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้ความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 313 คน และในขั้นตอนที่ 2 การสุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยแต่ละหมู่บ้านตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยการใช้ตารางเลขสุ่มตามสัดส่วนจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยในแต่ละหมู่บ้าน

3. เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน การปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยของเกษตรกรแขวงเชียงขวาง โดยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งให้ตรงกับตนตามความเป็นจริง ด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended Question) ที่เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยใช้มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้แก่ 5 = ปฏิบัติมากที่สุด 4 = ปฏิบัติมาก 3 = ปฏิบัติปานกลาง 2 = ปฏิบัติน้อย และ 1 = ปฏิบัติน้อยที่สุด การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตอนที่ 2 การสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งมีจำนวน 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านประเพณีและความเชื่อ 2) ด้านการเตรียมพื้นที่ 3) ด้านการเพาะปลูก 4) ด้านการดูแลรักษา 5) ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว 6) ด้านการใช้ประโยชน์จากข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากประธานกรรมการบริหารหลักสูตรประจำสาขาวิชา พัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร เพื่อติดต่อประสานงานกับสำนักงานเกษตร และป่าไม้จังหวัดเชียงขวาง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทำหนังสืออนุมัติลงพื้นที่เพื่อ เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

2) การประสานงานกับสำนักงานเกษตรแขวงเชียงขวางเพื่อขอข้อมูลทุติยภูมิเพื่อนำมาสุ่มรายชื่อกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเสนอขอผู้ช่วยในการเก็บข้อมูล ซึ่งอาจเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมประจำแขวงประมาณ 10 คน ช่วยในการแจกแบบสอบถาม การทดสอบเครื่องมือ และการลงพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้านเพื่อแจกแบบสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย โดยผู้วิจัยได้ประชุมให้ความรู้แก่คณะทำงานและการบันทึกข้อมูลลงในแบบสอบถาม ด้วยการชี้แจงวัตถุประสงค์และเนื้อหาในแบบสอบถามแก่ผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้มีความเข้าใจเนื้อหาของข้อคำถามได้อย่างชัดเจน

3) การดำเนินการเก็บรวบรวม โดยเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนด โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยในแขวงเชียงขวาง สปป. ลาว จำนวน 313 คน

4) การนำข้อมูลที่เก็บได้มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและอาจทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อข้อมูลที่ได้อาจไม่ครบถ้วน เมื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาวเคราะห์ทางสถิติเพื่อแปลผล สรุปผลและรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน กำหนดให้เกษตรกรระบุคะแนนการสืบสานออกเป็น 5 ระดับ คือ 5 = สืบสานมากที่สุด 4 = สืบสานมาก 3 = สืบสานปานกลาง 2 = สืบสานน้อย และ 1 = สืบสานน้อยที่สุด จากนั้น นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแบ่งช่วงสำหรับการพิจารณาระดับการปฏิบัติการสืบสานของเกษตรกร ดังนี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50-5.00 ระดับปฏิบัติการสืบสานมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50-4.49 ระดับปฏิบัติการสืบสานมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50-3.49 ระดับปฏิบัติการสืบสานปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.50-2.49 ระดับปฏิบัติการสืบสานน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.00-1.49 ระดับปฏิบัติการสืบสานน้อยที่สุด

2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไน้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) แบบ Enter ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปกับตัวแปรตาม 1 ตัวว่า ตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและในเชิงบวกหรือลบ โดยการวิเคราะห์ในครั้งนี้ได้คัดเลือกตัวแปรอิสระจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด 16 ตัวแปร ได้แก่ (1) เพศ (2) อายุ (3) สถานภาพสมรส (4) ระดับการศึกษาสูงสุด (5) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (6) จำนวนรายได้รวมในครัวเรือน (7) จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร (8) ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไน้อย (9) การดำรงตำแหน่งทางสังคม (10) จำนวนการที่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร (11) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของชุมชน (12) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเกษตร (13) การเข้าฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานด้านการเกษตร (14) การเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีเกี่ยวกับการเกษตร (15) ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไน้อย และ (16) ทศนคติที่มีต่อสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไน้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในขณะที่ตัวแปรตาม คือ การสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไน้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไน้อยส่วนประมาณครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 50.80) มีอายุเฉลี่ย 47.42 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.70 มีสถานภาพสมรส สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 62.90) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.90 คน มีจำนวนรายได้รวมในครัวเรือน 48,060.35 บาทต่อปี มีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 10.58 ไร่ มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไน้อยเฉลี่ย 15.73 ปี ส่วนมาก (ร้อยละ 91.40) ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคม (10) มีการที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเฉลี่ย 19.22 ครั้งต่อปี ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.34) ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของชุมชน มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรเฉลี่ย 1.34 ครั้งต่อปี เกือบสองในสาม (ร้อยละ 61.70) ไม่เคยเข้าฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานด้านการเกษตร ร้อยละ 85.90 มีการเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีเกี่ยวกับการเกษตร มีความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไน้อยอยู่ในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 16.75 คะแนนจากคะแนนเต็ม 21 คะแนน) และมีทัศนคติที่มีต่อสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไน้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.38$) จากนั้น ยังพบว่า ระดับการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไน้อยตาม

วัฒนธรรมพื้นบ้าน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$; S.D.=0.31) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยการสืบสานมากที่สุด ได้แก่ ด้านการเตรียมพื้นที่ ($\bar{X}=4.67$; S.D.=0.47) รองลงมา ได้แก่ ด้านการเพาะปลูก ($\bar{X}=4.54$; S.D.=0.42) ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=3.78$; S.D.=0.58) ด้านการดูแลรักษา ($\bar{X}=3.61$; S.D.=0.54) ด้านการใช้ประโยชน์จากข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย ($\bar{X}=2.63$; S.D.=0.62) และด้านประเพณีและความเชื่อ ($\bar{X}=2.35$; S.D.=0.60) ตามลำดับ (ดังตาราง 1)

การสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการสืบสาน
1) ด้านประเพณีและความเชื่อ	2.35	0.60	น้อย
2) ด้านการเตรียมพื้นที่	4.67	0.47	มากที่สุด
3) ด้านการเพาะปลูก	4.54	0.42	มากที่สุด
4) ด้านการดูแลรักษา	3.61	0.54	มาก
5) ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	3.78	0.58	มาก
6) ด้านการใช้ประโยชน์จากข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย	2.63	0.62	ปานกลาง
รวม	3.60	0.31	มาก

(n=313)

ตาราง 1 การสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 ซึ่งจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในแต่ละคู่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีค่าความสัมพันธ์ (r) สูงกว่า 0.80 ที่จะทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยตัวเองสูง (Multicollinearity) อันจะส่งผลให้เกิดการละเมิดเงื่อนไขของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านพบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดมีอิทธิพลต่อผันแปรของคะแนนการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่ร้อยละ 43.30 ($R^2 = .433$) และเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 8 ตัวแปร ซึ่งล้วนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด จำนวนรายได้รวมของครัวเรือน จำนวนพื้นที่ดินถือครอง ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย จำนวนครั้งในจำนวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร การเข้า

ร่วมพิธีกรรมทางประเพณี และทัศนคติที่มีต่อสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยสามารถอธิบายและวิจัยข้อค้นพบ ดังนี้

1) อายุ สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีอายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย จากผลการศึกษาเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ส่วนมากเป็นวัยกลางคนขึ้นไปจะมีความมั่นคงในการสร้างเศรษฐกิจครอบครัวในระดับหนึ่ง ทำให้สามารถสืบสานวัฒนธรรมการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ได้ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากอาชีพเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่เป็นอาชีพหลักในการสร้างรายได้และเป็นวิถีชีวิตตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและถือเป็นอาชีพที่คนส่วนมากของเกษตรกรแขวงเชียงขวางทำอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ในช่วงวัยกลางคนขึ้นไปมีความชำนาญและความเชี่ยวชาญในการทำเกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน

2) ระดับการศึกษาสูงสุด สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อเกษตรกรมีระดับการศึกษาสูงขึ้นไปจะมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่มีการศึกษาที่สูง สามารถเข้าถึงข้อมูลที่จะใช้ในการเปรียบเทียบผลต่าง ๆ ของต้นทุนในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ไปถึงราคาข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ในท้องตลาด ซึ่งในปัจจุบันมีราคาไม่เท่ากัน ทั้งนี้เนื่องจากการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ของเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกมาเป็นระยะเวลายาวนานและใช้วิธีการปลูกหลายรูปแบบ

3) จำนวนรายได้ของครัวเรือน สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีจำนวนรายได้ครัวเรือนต่อปีสูงขึ้นจะมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากการมีรายได้รวมของเกษตรกรถือเป็นแหล่งเงินทุนหลักของเกษตรกรในพื้นที่และเป็นหลักสำคัญสำหรับโอกาสในการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการยกระดับการดำรงชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น โดยเฉพาะเป็นต้นทุนในการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ให้ได้มากขึ้นซึ่งรายได้ทั้งหมดมาจากในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร

4) จำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือน สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือนสูงขึ้นจะมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องมาจากส่วนใหญ่การถือครองที่ดินของเกษตรกรจะเป็นการถือครองที่ดินการเกษตร ดังนั้น การที่ดินที่ทางการ

เกษตรกรมากขึ้นสามารถทำให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อยได้ในปริมาณที่มากได้เช่นกัน

5) ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อย สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อยสูงขึ้นจะมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรมาเป็นเวลานาน จึงทำให้เกษตรกรเหล่านี้สั่งสมประสบการณ์และรู้จักคิดพิจารณาถึงความถูกต้องและเหมาะสม สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ในการผลิตตลอดห่วงโซ่คุณค่าตั้งแต่กระบวนการก่อนการผลิต ระหว่างการผลิต และหลังการผลิตให้สามารถคงไว้ซึ่งการผลิตแบบพื้นบ้านควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง

6) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีจำนวนการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรมากขึ้นในรอบหนึ่งปี ก็จะส่งผลให้การสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งอาจเป็นผลมาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรเป็นประจำ และเกษตรกรมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ด้วย เนื่องจากเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจจะสามารถประเมินผลและวิเคราะห์ประโยชน์ของการปฏิบัติการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อยได้ดีกว่า

7) การเข้าร่วมพิธีกรรมทางประเพณีเกี่ยวกับการเกษตร สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีการเข้าร่วมพิธีกรรมทางประเพณีเกี่ยวกับการเกษตรก็จะส่งผลให้การสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย โดยการเข้าร่วมประเพณีหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรจะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับการปลูกพืชในรอบปี

8) ทศนคติที่มีต่อสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีความคิดเห็นดีต่อสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านก็จะส่งผลให้การสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ใก่น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการที่เกษตรกรมีทศนคติและความคิดเห็นดีสามารถนำไปสู่การผลิตที่คำนึงถึงการบริโภคที่ต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดี โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของ ผลผลิต และคำนึงถึงราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ ซึ่งการผลิตข้าวแบบ

ดั้งเดิมของเกษตรกรยังสามารถสนับสนุนการรักษาสิ่งแวดล้อมได้ เนื่องจากการผลิตไม่ใช้สารเคมี

ตัวแปรอิสระ	ค่าสถิติแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม		
	B	t	Sig.
1. เพศ	-.016	-.503	.615
2. อายุ	.005	3.245	.001*
3. สถานะทางการสมรส	-.046	-.822	.412
4. ระดับการศึกษาสูงสุด	.1169	3.088	.002*
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	-.020	-1.961	.051
6. จำนวนรายได้รวมในครัวเรือน	.001	5.107	.001*
7. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร	.011	2.914	.004*
8. ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่	.008	3.933	.001*
9. การดำรงตำแหน่งทางสังคม	-.043	-.821	.412
10. จำนวนการรับได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร	.224	2.190	.029*
11. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของชุมชน	.055	1.527	.128
12. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเกษตร	-.028	-.834	.405
13. การเข้าฝึกอบรมหรือศึกษาดูงาน	.037	1.063	.289
14. การเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีเกี่ยวกับการเกษตร	.187	3.356	.001*
15. ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่	.020	1.714	.088
16. ทศนคติที่มีต่อสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่	.353	7.488	.001*
ตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน			
R ² = .433 (43.30%)		F = 12.473 (Sig. < .001)	

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตาราง 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่ตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่ตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน พบประเด็นที่สำคัญ ดังนี้ การสืบสานได้มีการปฏิบัติทางด้านการเตรียมพื้นที่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 อาจเนื่องมาจากพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่ของเกษตรกรมีลักษณะราบ ไม่ท่วมขังตลอดปีสะดวกในการทำ ความสะอาด และการปฏิบัติในการเตรียมพื้นที่เป็นการสืบสานมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการกำจัดวัชพืชและดูแลแปลงกล้าควบคู่ไปกับการปฏิบัติระยะก่อนปลูกข้าว

ในการเตรียมพื้นที่ถือเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นการเตรียมดินให้เหมาะสมต่อการปลูก สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ ทองอ่อน (2558) ที่ระบุความสำคัญของการปรับพื้นที่ ปลูกข้าวว่า จะต้องเปิดหน้าดินและกำจัดวัชพืช โดยเฉพาะการไถตะที่เป็นการไถเปิด พลิกหน้าดินให้ดินชั้นล่างขึ้นมาอยู่ชั้นบน ซึ่งชุมชนสมัยก่อนจะใช้แรงงานควายเป็นหลัก โดยมีไถเป็นเครื่องมือในการพลิกหน้าดินให้เป็นแนวเส้นรอบตามแปลงนา เมื่อไถ แล้วจะทิ้งดินไว้เพื่อตากดินและกลบให้วัชพืชตาย ส่วนด้านการเพาะปลูกจะนำเมล็ด ข้าวพันธุ์พื้นบ้านที่เก็บในปีที่ผ่านมา โดยปลูกเลือกเมล็ดที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในพื้นที่ปลูกและให้ผลผลิตได้ดีแม้ในสภาพดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ พันธุ์ ข้าวที่ได้ใช้ปลูกมีความต้านทานโรคและแมลงศัตรูข้าว พันธุ์ข้าวที่ได้ใช้ปลูกมีเมล็ดตรงกับความต้องการของผู้บริโภค การปลูกต้นกล้าที่ย้ายปลูกมีอายุประมาณ 25-30 วัน โดยการปักดำเป็นแถวเพื่อให้ง่ายต่อการกำจัดวัชพืช การกำจัดโรคและแมลงด้วยการ ให้ปุ๋ยและยังทำให้ข้าวแต่ละกอมีโอกาสดำรงชีพอาหารและแสงแดดอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งวิธีการปักดำในแปลงนาจะใช้ระยะห่างกัน 20 เซนติเมตร และห่างระหว่างแถว ประมาณ 25 เซนติเมตร สอดคล้องกับการศึกษาของอานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร และพัชริน ทรนฤทธิ์ไพศาล (2565) ที่กล่าวถึงกระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนา แปลงใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ แม้ว่าจะเป็นพื้นที่คนแห่งกับงานวิจัยนี้ แต่โดยทั่วไป กระบวนการและการจัดการผลิตของนาข้าวไม่ค่อยแตกต่างกัน โดยประกอบด้วย การเลือกพื้นที่ปลูก การเลือกใช้พันธุ์ข้าว การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว การเตรียมดินในการ ปลูก การไถเตรียมดินเพื่อกำจัดวัชพืชและทำให้ดินมีสภาพเหมาะแก่การปลูกข้าว โดยเฉพาะวิธีปลูกข้าวที่มี 2 วิธี คือ การปักดำและนาหยอด กระบวนการเหล่านี้เป็น วัฒนธรรมข้าวที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของสังคมเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มเกษตรกรชาว สปป. ลาว กลุ่มเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย รวมถึงกลุ่มเขมรถิ่นไทย ซึ่งมีประเพณีพิธีกรรมที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับงานวิจัย ของพงศธร ยอดดำเนิน (2565) ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านของการเกษตร ว่า ชาวนาจะถือฤกษ์ยามในการรับขวัญและการฉลองในการทำเกษตรกรรม ตั้งแต่ช่วง ปักดำ ข้าวตั้งท้องและหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อเป็นการขอขมาแม่โพสพและอ่อนนวยสง คักดีสิทธิ์ให้ช่วยบันดาลความอุดมสมบูรณ์ให้ผลิตข้าวได้มีคุณภาพ ซึ่งสะท้อนจิต วิญญาณแห่งเกษตรกรที่พึ่งพาธรรมชาติและอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็น วัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้อย พบประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. อายุ สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีอายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอินตา จันท์ทานวงศ์ และคณะ (Chanthavong, et al., 2018) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรการยอมรับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีพบว่า เกษตรกรที่มีอายุมากขึ้นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวภายใต้ระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกร อำเภอจำพอน จังหวัดสกลนคร เขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. ระดับการศึกษาสูงสุด สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อเกษตรกรมีระดับการศึกษาสูงขึ้นไปจะมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของเกรียงไกร แสนพลหาญ และภาณุพันธุ์ ประภาติกุล (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกในอำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีการยอมรับการผลิตปุ๋ยอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และทำนองเดียวกับการศึกษาของสุณิพร สุวรรณณิพงศ์ และศศิมา ฟ้าคง (Fakkhong & Suwanmaneepong, 2017) ที่พบว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อการดำเนินการปลูกข้าวในระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในภาคตะวันออกของกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังสอดคล้องกับพิสิทธิ์ เข้มมี (2555) ที่พบว่า ระดับการศึกษา เป็นตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาโยนโดยภาพรวมในเชิงปฏิบัติของเกษตรกรในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

3. จำนวนรายได้ของครัวเรือน สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีจำนวนรายได้ครัวเรือนต่อปีสูงขึ้นจะมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของอรพิมพ์ สุริยา และคณะ (2560) ที่พบว่า รายได้สุทธิจากการผลิตกล้วยหอมและรายได้จากกิจกรรมอื่น ๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตกล้วยหอมของเกษตรกรในอำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

4. จำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือน สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือนสูงขึ้นจะมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดชล วุ่นประเสริฐ และธีรยุทธ เกิดไทย (2558) ได้ศึกษาการจัดการที่ดินเพิ่มสามารถผลผลิตอ้อยต่อในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มากขึ้น

5. ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยสูงขึ้นจะมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรพิมพ์ สุริยา และคณะ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตกล้วยหอมของเกษตรกรในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า การผลิตกล้วยหอมต้องอาศัยความละเอียดอ่อนในการบริหารจัดการเพื่อให้ได้กล้วยหอมที่มีคุณภาพ ต้องดูแลเอาใจใส่กระบวนการผลิตในทุกขั้นตอน เช่น การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การกำจัดวัชพืช การห่อหุ้มเครือกล้วย การควบคุมโรค และแมลง การเก็บเกี่ยวผลผลิต ฯลฯ

6. การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีจำนวนการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรมากขึ้นในรอบหนึ่งปี ก็จะทำให้การสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอาคุดูกู และคณะ (Akudugu, et al., 2012) พบว่า การเข้าถึงการบริการของการส่งเสริมการเกษตรเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรที่ทันสมัย เนื่องจากจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นทางการและเกิดความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะทำให้เกษตรกรกล้าตัดสินใจเพื่อนำเทคโนโลยีมาใช้ การเข้าถึงการบริการของการส่งเสริมการเกษตรจึงเป็นแหล่งสำคัญสำหรับการได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อต่าง ๆ ก็มีอิทธิพลต่อการยอมรับการปฏิบัติการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยเนื่องจากข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ที่เกษตรกรได้รับจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และเกิดการยอมรับได้เร็วขึ้น

7. การเข้าร่วมพิธีกรรมทางประเพณีเกี่ยวกับการเกษตร สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีการเข้าร่วมพิธีกรรมทางประเพณีเกี่ยวกับการเกษตรก็จะส่งผลให้การสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะการทำบุญห่อข้าว บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก ตลอดจนการทำกิจกรรมร่วมกันในการแปรรูปข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย เช่น การทำเป็นสุราไห รวมถึงการไปวัดเพื่อทำตามข้าวใหม่หลังฤดูการเกี่ยวข้าวเสร็จ วัฒนธรรมงานประเพณีบุญกองข้าวไก่อ้น้อย ซึ่งประเพณีหรือกิจกรรมดังกล่าวมีการเชื่อมโยงโดยตรงและทางอ้อมกับการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยของเกษตรกร (Phanthanivong, 2013)

8. ทัศนคติที่มีต่อสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรมีความคิดเห็นดีต่อสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประทานทิพย์ กระมล

(2557) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์และปลอดภัยในในตลาดเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่โดยพบว่า ทักษะคิดและการให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่และการส่งเสริมการขายนั้น ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผลผลิตเกษตร

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยสามารถประมวลได้ว่า การมีอายุที่เพิ่มขึ้น การได้เล่าเรียนในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น การมีรายได้รวมในครัวเรือนต่อปีที่สูงขึ้น การมีขยายพื้นที่ทำการเกษตร การมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่ที่สูงขึ้น การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรมากขึ้นในรอบปี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือประเพณีเกี่ยวกับการเกษตร และการมีทัศนคติที่ดีต่อสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่ตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทั้งหมดเป็นปัจจัยสนับสนุนการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่ตามวัฒนธรรมพื้นบ้านของเกษตรกร แขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวใน 6 ด้าน ดังนี้

1) ประเด็นด้านประเพณีและความเชื่อ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีเกี่ยวกับการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่เป็นการรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นหลังโดยวิธีการปลูกที่ถูกต้องและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย นอกจากนี้ ยังเป็นการรวบรวมองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้

2) ประเด็นด้านการเตรียมพื้นที่ เกษตรกรในแขวงเชียงขวางได้เตรียมพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่ในพื้นที่ที่มีลักษณะราบ ซึ่งมีน้ำไม่ท่วมขังตลอดปี ซึ่งเป็นการเตรียมการที่สืบสานมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อเป็นการกำจัดวัชพืชและดูแลแปลงกล้าควบคู่ไปกับการปฏิบัติระยะก่อนปลูกข้าว

3) ประเด็นด้านการเพาะปลูก เกษตรกรในแขวงเชียงขวางได้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่โดยการปักดำเป็นแถว ซึ่งทำให้ง่ายต่อการกำจัดวัชพืช การกำจัดโรคและแมลง การให้ปุ๋ยและยังทำให้ข้าวแต่ละกอมีโอกาสได้รับธาตุอาหารและแสงแดดอย่างสม่ำเสมอ มีวิธีปักดำโดยการเดินถอยหลังเรียงแถวเป็นหน้ากระดานซึ่งช่วยให้มองเห็นแถวที่ดำไปแล้ว

4) ประเด็นด้านการปฏิบัติดูแลรักษา เกษตรกรในแขวงเชียงขวางได้ดูแลรักษาด้วยการใช้ปุ๋ยและธาตุอาหารบำรุงดินในการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่อย่างเหมาะสม ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน อีกทั้งยังมีข้อกำหนดและข้อแนะนำในการใช้ปุ๋ยในพื้นที่ทำการเกษตรให้มีคุณภาพดินที่ดีและการใช้ปุ๋ยถูกวิธีและเหมาะสมต่อความ

ต้องการของข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย ส่งผลให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพและปลอดภัย เกษตรกรบางรายที่หลีกเลี่ยงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดนั้นอาจเพราะง่ายและสะดวกในการปฏิบัติระยะก่อนปลูกข้าว

5) ประเด็นด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรได้เก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยโดยใช้เครื่องมือและอุปกรณ์เก็บเกี่ยวอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงช่วงอายุ ระยะเวลา แรงงานการเก็บ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสภาพดินฟ้าอากาศในการเก็บเกี่ยว

6) ประเด็นด้านการใช้ประโยชน์จากข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย เกษตรกรได้นำไปใช้ประโยชน์ในลักษณะของการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อย่างอื่นก่อนนำไปขาย เช่น ข้าวเม้า ข้าวราด ผลิตเป็นเหล้าขาว ส่วนการนำไปทำเป็นขนมยังมีน้อย การจำหน่ายผลผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยจึงเป็นลักษณะของการจำหน่ายข้าวเปลือกและข้าวสารโดยตรง

สรุป

การศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมีการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่เกษตรกรสืบสานอยู่ในระดับมากที่สุดมีจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมพื้นที่และด้านการเพาะปลูก อย่างไรก็ตาม การสืบสานในระดับน้อยพบว่า เป็นด้านประเพณีและความเชื่อ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการสืบสานการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้านมีทั้งหมด 8 ปัจจัย ได้แก่ การอายุเพิ่มขึ้น การเรียนในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น การเพิ่มขึ้นของรายได้รวมในครัวเรือน การมีขยายพื้นที่ทำการเกษตร การมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยที่สูงขึ้น การเพิ่มขึ้นในการรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรมากขึ้นในรอบปี การเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีเกี่ยวกับการเกษตร และการมีทัศนคติที่ดีต่อสืบสานการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ดังนั้น กระทรวงเกษตรและป้าไม้ลาว ตลอดจนห้องการเกษตรแขวงเชียงขวาง ควรส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อย โดยเฉพาะการสนับสนุนการจัดกิจกรรมสืบสานประเพณีด้านเกษตรกรหรืองานวันเกษตรกรที่สามารถหนุนเสริมการเรียนรู้และการสืบทอดการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไก่อ้น้อยของเกษตรกรที่เริ่มเข้าสู่วัยผู้สูงอายุและคนรุ่นใหม่ ตลอดจนการดำเนินการยกระดับผลผลิตในเชิงคุณภาพ คือการผลิตในมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และในเชิงมูลค่า คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแปรรูปข้าวให้เป็นสินค้าทางการเกษตร รวมถึงการสร้างเรื่องราวให้กับชาวนาผู้ปลูกข้าว

เหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่บนฐานวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น ชาติพันธุ์ ความเป็นท้องถิ่น วิธีการผลิต กับการเป็นอยู่ สำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการวิเคราะห์ ศักยภาพการปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตสื่อในการส่งเสริมการผลิตข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ตามวัฒนธรรม พื้นบ้านทั้งในเชิงสื่อเพื่อเกษตรกร เช่น การผลิตแบบอินทรีย์ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และสื่อเพื่อผู้บริโภค เช่น การจัดทำสื่อเพื่อเสนอเรื่องราวของชาวนาผู้ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ การจัดทำบรรจุภัณฑ์ข้าวเหนียวพันธุ์ไถ่ไถ่ที่สามารถสร้างความสนใจให้แก่ผู้บริโภคได้ รวมถึงการมีตราสินค้าที่สามารถสื่อถึงเอกลักษณ์ของภูมิสังคมที่เป็นแหล่งผลิตได้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร แสนพลหาญ และภาณุพันธุ์ ประภาติกุล. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง น้ำดอกไม้สีทองส่งออกในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารแก่นเกษตร*. 46 (ฉบับพิเศษ 1), 887-893.
- ประทานทิพย์ กระมล. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ และปลอดภัยในตลาดเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารแก่นเกษตร*. 42 (ฉบับพิเศษ 2), 227-234.
- พงศธร ยอดดำเนิน. (2565). ขวัญข้าว: นาภูมิธรรมสร้างสรรค์จากวัฒนธรรมข้าวชุมชนเขมรถิ่นไทย. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์*. 9 (2), 37-52.
- พิสิทธิ์ เข้มมี. (2555). การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาโยนของเกษตรกรในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. *วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- วัลลภ ทองอ่อน. (2558). กระบวนการเรียนรู้ในการผลิตข้าวปลอดภัยชุมชน บ้านหนองปั้งไก่อ จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 3 (2), 123-131.
- สุดชล วันประเสริฐ และธีรยุทธ เกิดไทย. (2558). การจัดการดินและน้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตอ้อยต่อในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

- อรพิมพ์ สุริยา และคณะ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตกล้วยหอมของเกษตรกรในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*. 9 (2) 208-218.
- อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร และพัชรินทร์ ธนฤทธิ์ไพศาล. (2565). นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ตำบลผักไหม อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ. *Journal of Modern Learning Development*. 7 (3), 234-250.
- Akudugu, M. A., et al. (2012). Adoption of Modern Agricultural Production Technologies by Farm Households in Ghana: What Factors Influence their Decisions? *Journal of Biology, Agriculture and Healthcare*. 2 (3), 1-14.
- Chanthavong, I, et al. (2018). Factors Related to Farmers' Adoption of Good Agricultural Practices Farming Standards in Champhone District, Savannakhet Province, Lao People's Democratic Republic. *Journal of Agricultural Research & Extension*. 36 (2), 106-117.
- Fakkhong, S. and Suwanmaneepong, S. (2017). The Implementation of Good Agricultural Practice among Rice Farmers in Eastern Region of Bangkok, Thailand. *International Journal of Agricultural Technology*. 13 (7.3), 2509-2522.
- Lao Statistics Bureau. (2015). *Statistics Yearbook 2015*. Vientiane: Lao PDR.
- Ministry of Agriculture and Forestry. (2017). *Expanding Clean Agriculture Production to Supply Market Demands together with Improved International Market Access can Serve to Catalyse Growth in the Lao Organic Produce Sector*. Vientiane: Department of Agronomy.
- Ministry of Planning and Investment. (2016). *8th Five-Year National Socio-Economic Development Plan (2016–2020)*. Vientiane: Lao PDR.
- Phanthanivong, I. (2013). *Report of the Survey of Khao Kai Noy Rice Fields in the Highlands of Xieng Khouang Province*. Luang Phabang: Souphanouvong University.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.